

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

תורה – בראשית פרק כו'

(ז) וַיִּשְׁאַלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחְתִּי הוּא כִּי יָרָא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶן יִהְרַגְנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רִבְקָה כִּי טוֹבַת מְרֵאָה הוּא: (ז) וַיִּשְׁאַלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחְתִּי הוּא כִּי יָרָא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶן יִהְרַגְנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל רִבְקָה כִּי טוֹבַת מְרֵאָה הוּא: (ז) וַיִּשְׁאַלוּ אֲנָשֵׁי אֶתְרָא (עַל עֵיֶסֶק) לְאִתְתֵּיהּ וַאֲמַר אַחְתִּי הִיא אֲרִי דְחִיל לְמִימַר אַתְתִּי דְלִמָּא יִקְטְלֵנִי אֲנָשֵׁי אֶתְרָא עַל רִבְקָה אֲרִי שְׁפִירַת חִיּוֹ הִיא:

(ח) וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וְהִנֵּה יַעֲקֹב מֵצַחֵק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: (ח) וַיְהִי כִּי אָרְכוּ לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וְהִנֵּה יַעֲקֹב מֵצַחֵק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: (ח) וְהוּא פֶד סְגִיאוֹ לִיהּ תַּמּוֹן יוֹמִיָּא וְאֶסְתְּכִי אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶכָּא דְפְלִשְׁתֵּי מִן תְּרַכָּא וְחֻזָּא וְהוּא יַעֲקֹב מְחִיּוֹף עִם רִבְקָה אַתְתֵּיהּ:

(ט) וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הוּא וְאִיךָ אִמְרַתְּ אַחְתִּי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יַעֲקֹב כִּי אִמְרַתִּי פֶן אָמוֹת עָלֶיךָ: (ט) וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר אַךְ הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הוּא וְאִיךָ אִמְרַתְּ אַחְתִּי הוּא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יַעֲקֹב כִּי אִמְרַתִּי פֶן אָמוֹת עָלֶיךָ: (ט) וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיַעֲקֹב וַאֲמַר בְּרַם הָא אַתְתָּךְ הִיא וְאֶכְדִּין אִמְרַתְּ אַחְתִּי הִיא וַאֲמַר לִיהּ יַעֲקֹב אֲרִי אִמְרִית דְלִמָּא אִימוֹת עָלֶיהּ:

(י) וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה זֹאת עָשִׂיתְּ לָנוּ כַּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: (י) וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה זֹאת עָשִׂיתְּ לָנוּ כַּמְעַט שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם: (י) וַאֲמַר אַבְיִמֶלֶךְ מַה דָּא עֲבַדְתָּ לָנָא כְּזַעַר פֶּן שָׁכִיב דְמִיחָד בְּעַמָּא עִם אַתְתָּךְ וְאִתְיַתָּא עָלְנָא חוּבָא:

(יא) וַיֵּצֵאוּ אַבְיִמֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לְאִמֹר הַנִּגַּע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: (יא) וַיֵּצֵאוּ אַבְיִמֶלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לְאִמֹר הַנִּגַּע בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: (יא) וּפְקִיד אַבְיִמֶלֶךְ יָת כָּל עַמָּא לְמִימַר דִּינִגֹּק בְּגַבְרָא דְדִין וּבְאִתְתֵּיהּ אַתְקַטְלָא יִתְקַטְלָ:

רש"י

(ז) לאשתו – על אשתו כמו (לעיל כ) אמרי לי אחי הוא: (ז) להיות נשמה: וישקף אבימלך וגו' – שראהו משמש מטתו: (ח) כי ארכו – אמר מעתה אין לי לדאוג מאחר שלח חסוהו עד עכשיו. ולא נזהר מאחר עליו: (י) אחד העם – המיוחד בעם זה המלך: והבאת עליו חסם – חס שכב כבר הבאת חסם עליו:

נביא – מלאכי פרק ב' ח'–יב'

(ח) ואתם סרתם מן הדרך הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית הלוי אמר יהוה צבאות: (ח) ואתם סטיתון מן אורחא אתקלתון סגיאין באוריתא חבלתון קימא דעם לוי אמר יי צבאות:

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

(ט) וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים לכל העם כפי אשר אינכם שמרים את דרכי ונשאים פנים בתורה: (ט) ואף אנא יהבית יתכון בסירין וחלשין לכל עמא כמא דליתכון נטרין ית אורחן דתקנן קדמי ונסבין אפין באודיתא:

(י) הלוא אב אחד לכלנו הלוא אל אחד בראנו מדוע נבגד איש באחיו לחלל ברית אבתינו: (י) הלא אבא חד לכלנא הלא אלהא חד ברא יתנא מא דין נשקר גבר באחודי לאפסא קימא די עם אבהתנא:

(יא) בגדה יהודה ותועבה נעשתה בישראל ובירושלם כי חלל יהודה קדש יהוה אשר אהב ובעל בת אל נכר: (יא) שקרו דבית יהודה ותועבתא אתעבידת בישראל ובירושלם ארי אפיסו דבית יהודה נפשהון דהות קדישא קדם יי דרחם ואתרעיואו למסב להון נשין בנת פלחי כוכביא:

(יב) יכרת יהוה לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה צבאות: (יב) ושיעי יי לגבר דיעברנה בר ובר בר מקרוי יעקב ואם כהן הוא לא יהי ליה מקריב קורבנא בבית מקדשא דיי צבאות:

רס"י

(י) לחלל צרית אבותינו – צרית שכרת הקצ"ה עם אבותינו צסיני:
(יא) כי חלל יהודה – את עצמו שהיה קדש לה' ראשית תבואתו (ירמי' ז'). ובעל צת אל נכר – שנשאו נשים נכריות בצבל ואפילו הכהנים כמו שמפורש בספר (עזרא ט) ורבותינו אמרו מלאכי זה עזר:
(יב) ער ועונה – ער בתלמידים ועונה בחכמים, ער לשון אדם חריף. ומגיש מנחה – ואם כהן הוא לא יהי לו זן מגיש מנחה:

כתובים – משלי פרק ו' יב'–טז'

(יב) אדם בליעל איש און הולך עקשות פה: (יב) בר נש טלומא גברא עולא מהלך בעקימות פומיה:
(יג) קרץ בעינו מלל ברגלו מרה באצבעותיו: (יג) רמוז בעינוי ותכס ברגלוי ורמוז באצבעותיה:
(יד) תהפכות בלבב הרש רע בכל עת מדנים (מדנים) ישלח: (יד) ומתהפך בלביה וחשל בישתא בכל זמן תגרי רמי:
(טו) על כן פתאם יבוא אידו פתע ישבר ואין מרפא: (טו) מטול הכנא מן שליח ניתי תבריה ומן שליח נתבר ולא תהוי ליה אסיותא:
(טז) שש הנה שניא יהוה ושבע תועבות (תועבות) נפשו: (טז) שית אינון דסני אלהא ובשבע אסדית נפשיה:

רס"י

(יב) הולך עקשות פה – ההולך בעקימות שפתים:
(יג) קרץ בעינו – רמזו' של מרמה. מולל ברגליו – כלומר משפסף זה על זה. ומורה בצלצעתיו – כולם מן לשון רמזי' הם זה נופל

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

(טו) פתאום ופתע – לשון תכיפה היא ולא ידע את המפלה הקרובה ליפול עליו:
(טז) שש הנה שנה ה' ושבע תועבת נפשו – כלו' גם השביעי עמהם:

משנה – זבחים פרק ו'

(א) קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁשֶׁחֲטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, כְּאֵלּוּ נִשְׁחָטוּ בְּצִפּוֹן. רַבִּי יוֹסִי בַר יְהוּדָה אוֹמֵר, מִחֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלִצְפּוֹן, בְּצִפּוֹן. מִחֲצֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלִדְרוֹם, בְּדְרוֹם. הַמִּנְחוֹת הָיוּ נִקְמְצוֹת בְּכָל מְקוֹם בְּעֶזְרָה, וְנֶאֱכָלִין לַפְּנִים מִן הַקְּלָעִים לְזָכְרֵי כְּהֵנָּה בְּכָל מֵאֲכָל לְיוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת:

ופעמים שהעולות מרובות וכל להם המקום, לפיכך הכשיר להם ראש המזבח, אבל שלמים ללא דחיק להו המקום לא הכשיר להם ראש המזבח, קמשמע לן. והלכה כר' יוסי: היו נהמרות בכל מקום – ואינם טעונות כפון. ללא קבע הכתוב מקום לקמיאה: לפניו מן הנחלעים לזכרי כהונה – דכתיב (במדבר יח) לכל קרבנס ולכל מנחתס, וסמך ליה בקודש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו: ליום ולילה עד חצות – דילפינן ממנחת לחמי תודה:

רע"ב – (א) קדשי קדשים כאלו נשחטו בצפון – דכתיב (שם כ) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמתיך, כולו כשר לעולה וכולו כשר לשלמים, ואע"ג דעולה טעונה כפון ואין שלמים טעונים כפון: מחאי המזבח ולצפון כצפון – דמשמע ליה חליו לעולותיך וחליו לשלמתיך. דאי סלקא דעתך כולו לעולה כשר, השתא כולו לעולה חמרת דכשר, כולו לשלמים ששחיתתן בכל מקום מצעיא. ואידך, אכטריד, סלקא דעתך חמינא עולה דדחיק לה מקום, שלא הוכשרו לה שאר הרוחות,

(ב) חטאת העוף היתה נעשית על קרן דרומית מערבית. בכל מקום היתה כשירה, אלא זה היה מקומה. ושלשה דברים היתה אותה הקרן משמשת מלמטה, ושלשה מלמעלה. חטאת העוף וההגשות ושיירי הדם. מלמעלה. נסוף המים והיין ועולת העוף כשהיא רבה במזרה:

עבודתה: בכל מקום היתה כשרה – למליקתה: אלא זה היה מקומה – להזאתה. והכי מפרש לה בגמרא: מלמטה – למטה מחוט הסיקרא: הגשות – של מנחות קודם קמיאתן, דכתיב (שם ז) והגשה אל המזבח: ושיירי הדם – של חטאות החילונות היה שופך אל יסוד דרומי. כדילפינן צפרק איזהו מקומן: ניסוך המים – בחג הסוכות: והיין – בכל יום. ששם היו השיתין ולא היה אפשר לנסך כי אם שם: ועולת העוף כשהיא רבה במזרה – דעיקר מקומה בקרן דרומית מזרחית, מפני שקרובה לבית הדשן לזרוק שם מוראה ונואה, דכתיב (ויקרא א) והשליך אותה וגו' אל מקום הדשן. וכשהיא רבה שם, שיץ כהנים הרבה באותה הקרן עסוקים

רע"ב – (ג) חטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית – משום דמנחת חוטא קרויה חטאת, דכתיב דמנחת חוטא (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא, ומשמע נמי שהחטאת קרויה מנחה, דחטאת נהפכה להיות מנחה בדלי לזות, ומנחה מנינו שטעונה הגשה בקרן מערבית דרומית דכתיב (שם ו) הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח, איזהו רוח שהוא לפני ה' ואל פני המזבח, הוי אומר זו רוח מערבית דרומית, דלפני ה' הוא מערב, לפני המזבח הוא הדרום ששם היה הכבש, ומה מנחה טעונה הגשה בקרו מערבית דרומית, אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית, והזאת למה היא עיקר

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

הדגן יותר משאר שתי קרנות, שצית הדגן סמוך לכבש היה במזרחו של כבש ולדרומו של מזבח:

(ג) כָּל הָעוֹלָיִם לַמִּזְבֵּחַ, עוֹלִין דָּרוֹךְ יָמִין, וּמְקִיפִין וַיִּרְדּוּ דָּרוֹךְ שְׂמֹאל, חוֹץ מִן הָעוֹלָה לְשִׁלְשָׁה דְבָרִים אֵלֹהִי, שֶׁהֵיוּ עוֹלִים וְחוֹזְרִים לְעֶקֶב:

לסובב לשמאל באותה הקרן וכשגמר חוזר על עקב דרך עלייתו. בניסוך המים והיין, שמא יתעשנו בעשן המזבח בעוד שהוא פונה דרך ימין ומקיף לשמאל ופיגו טעמן וריחן, ואנן בעיני תמימים יהיו לכס ונסכיהם שיהיו הנסכים תמימים. ועולת העוף נמי שמא תתעשן ותמות:

בעולת ואין לזה מקום לעמוד בסובב, בעולת העוף נעשית למעלה, זא לו לקרן דרומית מערבית שאף היא סמוכה לבית

רע"ב – (ג) ומקיפים דרך שמאל – מקיפים את המזבח בשביל כרכי עבודה, כגון למתן דמי חטאות ולסידור מערכה או להפך אצרים בצנורא, ויורדים במערב של כבש שהוא שמאל העולין למזבח בעלייתו: חוץ מן העולה לג' דברים אלו – הנעשים בקרן מערבית דרומית, שהן ניסוך המים והיין ועולת העוף, שכשהוא עולה למזבח פונה

(ד) חֲטָאת הָעוֹף בִּיצַד הַיְתָה נְעִשִׂית. הָיָה מוֹלֵק אֶת רֵאשָׁה מִמּוֹל עֲרֶפֶה וְאִינוּ מִבְּדִיל, וּמִזָּה מִדְּמָה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ. שְׂיָרֵי הַדָּם, הָיָה מִתְמַצֵּה עַל הַיְסוּד. אִין לַמִּזְבֵּחַ אֶלְא דְמָה, וְכִלָּה לְכַהֲנִים:

היה מזה לא בכלי ולא באצבע אלא בגופו של עוף: היה מתמלה – שמקרב בית מליקתו למזבח ודוחקו בקיר והדם מתמלה ויורד ליסוד. דחטאת העוף כתיב (שם ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח והגשאר דם ימלה אל יסוד המזבח, איזהו קיר שהשיריים שלו מתמלין ליסוד, הו אומר זה קיר התחתון, דהיינו מן החוט ולמטה. דאי קיר העליון, דהיינו מן החוט ולמעלה, פעמים שהיה מתמלה לסובב, כגון שעושה למעלה מן הסובב, שהחוט למטה מן הסובב אמה:

רע"ב – (ד) היה מולק את ראשה – אוחז שתי גפיה בשתי אצבעותיו זרת וקמיאה של ידו השמאלית, והעוף על גבי ידו ופניו של עוף לכד גב ידו שיהיה העורף למעלה, ומותח אחרו הגרון על רוחב של שתי אצבעותיו אצבע ואמה, ומולק בצפרנו. וזו אחת מעבודת קשות שבמקדש: ואינו מזדיל – הראש מן הגוף. אלא חותך שקרה ומפרקת ורוב בשך עמו עד שמגיע לושט או לקנה ונוטל סימן אחד לכדו ומולק. כדכתיב ולא יזדיל: ומזה מדמה – אוחז בעוף ומזה. שלא

(ה) עוֹלֵת הָעוֹף בִּיצַד הַיְתָה נְעִשִׂית, עָלָה בְּכַבֵּשׁ וּפְנָה לְסוּבָב, בָּא לוֹ לְקַרְן דְּרוּמִית מִזְרָחִית, הָיָה מוֹלֵק אֶת רֵאשָׁה מִמּוֹל עֲרֶפֶה וּמִבְּדִיל, וּמִמִּצָּה אֶת דְּמָה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ. נָטַל אֶת הָרֵאשׁ, וְהִקִּיף בֵּית מְלִיקָתוֹ לַמִּזְבֵּחַ, וּסְפָגוּ בַמְּלָח, וְזָרְקוּ עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים, בָּא לוֹ לְגוֹף וְהִסִּיר אֶת הַמְּרָאָה וְאֶת הַנּוֹצָה וְאֶת בְּנֵי מַעִים הַיּוֹצְאִים עִמָּה, וְהִשְׁלִיכוּ לְבֵית הַדָּשָׁן. שִׁסַּע וְלֹא הִבְדִּיל. וְאִם הִבְדִּיל, כָּשֶׁר. וּסְפָגוּ בַמְּלָח, וְזָרְקוּ עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים:

דרומית מזרחית – לפי שהיא קרובה לבית הדגן ששם משליך המזרחא והנורא: ממול ערפה – מול הכוואה את ערפה והוא אחורי הכוואה. ואע"פ שלא נאמר בעולה מול עורף, למדנו זה מול עורף מחטאת: ומזדיל – חותך שני סימנים. למדכתיב דחטאת העוף ולא יזדיל, למדנו שבעולת העוף מזדיל (יח):

רע"ב – (ה) עלה בכבש – לפי שעולת העוף נעשית למעלה, ללא כתיב בעולת העוף יסוד, אלא דחטאת העוף כלכד. ובזהמה איפכא, דחטאת בזהמה נעשית למעלה דכתיב זה קרנות המזבח, ועולת בזהמה למטה דכתיב (שם ז) אל יסוד מזבח העולה, תלה היסוד בעולה: זא לו לקרן

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

אחר, ספגו בגימ"ל כמו ספקו בקו"ף, לשון ויספוק את כפיו (במדבר כד): מוראה – זפק: נוטה – קודר זו כמין ארוכה ונוטל כל העור והנוטה שכנגד הזפק עם הזפק ומשליך: שסע – את העוף בין אגפים ולא היה מבדיל:

והקוף בית מליקתו למזבח – מקרב ודוחק בית המליקה בקיר המזבח כדי שיתמנה הדם: וספגו במלח – לשון שחיבה ולקיחה, כמו סופג את הארבעים, אף כאן נותן עליו מלח כדי שיהא הראש מושך ומקבל המלח. פירוש

(ו) לא הסיר לא את המראה ולא את הנוצה ולא את בני מעים היוצאין עמה ולא ספגו במלח, כל ששנה בה מאחר שמיצה את דמה, בשדה. הבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה, פסולה. מצה דם הראש ולא מצה דם הגוף, פסולה. מצה דם הגוף ולא מצה דם הראש, בשדה:

רע"ב – (ו) הבדיל בחטאת – שמלק שני סימנים בחטאת: או לא הבדיל בעולה – שמלק זה סימן אחד: פסול – לכל שינוי

(ז) חטאת העוף שמלקה שלא לשמה, מצה דמה שלא לשמה, או לשמה ושלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, פסולה. עולת העוף, בשדה, ובלבד שלא עלתה לבעלים. אחד חטאת העוף ואחד עולת העוף שמלקן ושמיצה דמן לאכול דבר שדרכו לאכול, להקטיר דבר שדרכו להקטיר, חוץ למקומו, פסול, ואין בו כרת. חוץ לזמנו, פגול, וחיבין עליו כרת, ובלבד שיקרב המתיר במצותו. ביעד קרב המתיר במצותו. מלק בשתיקה ומצה הדם חוץ לזמנו, או שמלק חוץ לזמנו ומצה הדם בשתיקה, או שמלק ומצה הדם חוץ לזמנו, זה שקרב המתיר במצותו. ביעד לא קרב המתיר במצותו. מלק חוץ למקומו, (או שמלק ומצה הדם חוץ לזמנו), חטאת העוף שמלקה שלא לשמה ומצה דמה חוץ לזמנה, או שמלקה חוץ לזמנה ומצה דמה שלא לשמה, או שמלקה ומצה דמה שלא לשמה, זה הוא שלא קרב המתיר במצותו. לאכול בזית בחוץ ובזית למחר, בזית למחר ובזית בחוץ, כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, כחצי זית למחר וכחצי זית בחוץ, פסול, ואין בו כרת. אמר רבי יהודה, זה הפלל, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום, פגול, וחיבין עליו כרת. ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, פסול, ואין בו כרת. וחקמים אומרים, זה וזה פסול, ואין בו כרת. לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית, בשיר, שאין אכילה והקטרה מצטרפין:

בהמה, כל הזכחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת: לאכול דבר שדרכו לאכול – חטאת העוף: להקטיר דבר שדרכו להקטיר – עולת העוף: שלא לשמה – אין מוציא עולה מידי פגול, לפי שהיא כשרה שלא לשמה. וכולה מתניתין מפורשת לעיל פרק ב':

רע"ב – (ז) חטאת העוף שמלקה שלא לשמה – מליקה בעוף במקום שחיטה בבהמה. ומיאו בעוף במקום זריקת הדם בבהמה. והמחשבה הפוסלת בשחיטה וזריקת דם בבהמה, פוסלת במליקה ובמיאו הדם בעוף. אכל קבלה והלך אין בעוף: עולת העוף כשרה – כדתנן בריש פרק קמא גבי

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

גמרא – זבחים דף סד' ע"ב

תנו רבנן והזה מדם החטאת מגוף החטאת הא כיצד אוחו בראש ובגוף ומזה על קיר המזבח ולא על קיר הכבש ולא על קיר היכל ולא על קיר אולם ואיזה זה קיר התחתון או אינו אלא קיר העליון ודין הוא ומה בהמה שעולתה למטה חטאתה למעלה עוף שעולתו למעלה אינו דין שחטאתו למעלה ת"ל והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח קיר שהשירין שלו מתמצים ליסוד ואיזה זה קיר התחתון ונעביד מעילאי והדר נעביד מתתאי אמר רבא מי כתיב ימצה ימצה כתיב דממילא משמע אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב כיצד מולקין חטאת העוף אוחו גפיו בשתי אצבעות ושתי רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארה על רוחב גודלו ומולקה במתניתא תנא ציפרא מלבר אוחו גפיו בשתי אצבעות ושני רגלים בשתי אצבעות ומותח צוארו על רוחב שתי אצבעותיו ומולק וזו עבודה קשה שבמקדש זו היא ותו לא והאיכא קמיצה וחפינה אלא אימא זו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש:

רש"י על הגמרא

היסוד: אוחו שני גפיה בשתי אצבעות – גוף העוף על כפו מצפנים ומכניס שני רגליה בין אצבע קטנה זרת לקמיצה ושני גפיה בין אמה לאצבע: ומותח צוארה – גרונה התחתון מותח על רוחב החיזון של גודל שמכניס הצואר בין אצבע לגודל נמצא הגרון לכד גודלו ומותחו על גודלו והעורף מלמעלה ומולק: ציפרא מלבר – כמו שאנו עושים על גב היד אלא שהופך פניו של עוף על גב ידו שיהא העורף מלמעלה: מותח צוארו – הגרון על רוחב הפנימי של שתי אצבעותיו אצבע ואמה: גבי קמיצה נמי תניא זו היא עבודה קשה – שצריך למחוק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה למטה שלא יהא הקומץ מצורף וכן בחפינת יום הכפורים נמי תניא זו היא עבודה קשה ותרווייהו בסדר יומא צפרק הוליאו לו (דף מזו 77 מ"ט): עבודה קשה מעבודות קשות – כלומר אחת מעבודות קשות שבמקדש:

מגוף של חטאת – שלא יזה לה בכלי ולא באצבע אלא אוחו בעוף עצמו ומזה: קיר התחתון – שלמטה מן החוט: בהמה שעולתה למטה – כלומר צפ"ק (לעיל דף י) דכתיב בחטאת בהמה המחטא אותה אותה למה למעלה ואין אחרת למה למעלה: חטאתה למעלה – דקרנות כתיבי בה: עוף שעולתו למעלה – כדילוף לקמן בפירקין (דף סה): שהשירים שלו – כשמזה הדם שותת ומתמלא ליסוד: ואיזה זה קיר התחתון – פעמים שהוא מתמלא לסובב כשהוא עושה למעלה מן הסובב לזן החוט עד הקרנות קיר העליון הוא אצל קיר התחתון כולו למטה מן הסובב שהחוט למטה מן הסובב אמה: ונעביד מעילאי – הזאתה יעשה למעלה והדין נותן כלומר והדר נעביד מעילאי כדכתיב: מי כתיב ימצה ימצה כתיב – אי הוה כתיב ימצה הוה משמע שמזהיר את הכהן שיחזור וימצה אחר הזאה השתא דכתיב ימצה משמע נמי לענין הזאה דממילא יהיה דם מצוי אצל

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

זוהר – תולדות דף קמ"ד ע"ב

דבר אחר, ויאמר, כמה דאת אמר, (שמות טו) ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך, אוף הקא, (בראשית לב) ויאמר לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל, פדין אתעטר יעקב בדרגיה, למהוי כללא דאבהו. מה פתיב, (שם) ויברך אתו שם. מאי ויברך אתו שם, דאודי ליה על פלהו ברכאו, דברכיה אבוי:

דבי שמעון פתח ואמר, (משלי טז) ברצות יי דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. תא חזי, כמה אית ליה לבר נש, לאתתקנא שבילוי ביה בקודשא בריה הוא, בגין למעבד פקודי דאורייתא. דהא אוקמוה, דודאי (שמות ק"ו ע"ב, קס"ב ע"ב) תרין מלאכין שליחן אית לבר נש מלעילא לאזדווגא בהדיה, חד לימינא וחד לשמאלא, ואינון סהדין ביה בבר נש בכל מה דאיהו עבד, אינון משתכחי תמן וקרינו לון יצר טוב ויצר רע:

אתי בר נש לאתדכאה ולאשתדלא בפקודי דאורייתא, ההוא יצר טוב דאזדווג ביה, כבר איהו אתתקף על ההוא יצר הרע ואשתלים בהדיה ואתהפיק ליה לעבדא. וכד בר נש אזיל לאסתאבא, ההוא יצר הרע אתתקף ואתגבר על ההוא יצר טוב, והא אוקימנא. ודאי כד ההוא בר נש אתי לאתדכאה, כמה תקיפו אתתקף בר נש, כד אתגברא ההוא יצר טוב פדין (משלי טז) אויביו ישלים אתו, דההוא יצר הרע אתפפיא קמיה דיצר טוב. ועל דא אמר שלמה, (משלי יב) טוב נקלה ועבד לו, מאי ועבד לו, דא יצר הרע. וכדין כד אזיל בר נש בפקודי אורייתא, פדין גם אויביו ישלים אתו, דא יצר הרע, ודאתא מסטרוי:

תא חזי, בגין דיעקב, אבטח ביה בקודשא בריה הוא, וכל ארחוי הוו לשמיה, על דא אויביו ישלים אתו. ודא (ד"א דא) סמאל, חילא ותוקפא דעשו דאשלים עמיה דיעקב, ובגין דאשלים עמיה דיעקב, ואודי ליה על אינון ברכאו, פדין אשלים עמיה עשו, (נ"א בדין אודי ליה עשו דכתיב יש לי רב אחי יהי לך אשר לך, דהא אודי ליה על אינון ברכאו דיליה בחרבא) ועד דלא אשתלים עמיה יעקב לגבי ההוא ממנא דאתפקד עליה, לא אשלים עמיה עשו, בגין כה, בכל אתר תוקפא דלתתא תליא בתוקפא דלעילא:

הלכה – הרמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א'

(א) נשים ועבדים וקטנים פטורים מתלמוד תורה אבל קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם ואין האשה חייבת ללמד את בנה שכל החייב ללמוד חייב ללמד:

חק לישראל – פרשת תולדות יום ה'

(ב) כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אע"פ שאינן בניו שנאמר ושננתם לבניך מפני השמועה למדו בניך אלו תלמידיך שהתלמידים קרויין בנים שנאמר ויצאו בני הנביאים אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו להקדים בנו לבן בנו ובן בנו לבן חבירו:

(ג) וחייב לשכור מלמד לבנו ללמדו ואינו חייב ללמד בן חבירו אלא בחנם מי שלא למדו אביו חייב ללמד את עצמו כשיכיר שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד:

(ד) היה הוא רוצה ללמוד תורה ויש לו בן ללמוד תורה הוא קודם לבנו ואם היה בנו נבון ומשכיל להבין מה שילמוד יותר ממנו בנו קודם ואע"פ שבנו קודם לא יבטל הוא שכשם שמיצוה עליו ללמד את בנו כך הוא מצווה ללמד עצמו:

לע"נ

זאב וזיים בן שרה, גד גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רוזל, צדיקה בת שרה ז"ל.